

1 וזה ענין הלכות החג, שיהודי צריך להתבונן במה הוא נכנס אל החג ועם מה הוא יוצא ממנו. כל ענינו של החג הוא לחזק את האמונה והבטחון, ויהודי צריך לקחת עמו מהחג הק' הנה את כח האמונה והבטחון לכל השנה, ומכאן זה יושע ויגאל מכל המיצרים בפרט ובכלל.

בגמ' (שבת כא:) מאי חנוכה, דת"ר בכ"ה בכסליו יומי חנוכה תמניא וכו'. שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל. וכשגברה מלכות 40 בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ועשאו ימים טובים.

מאי חנוכה איננה למה נקרא שמו חנוכה, אלא כמו שפירש"י על איזה נס קבעוהו, כלומר מהו הנס העיקרי שלשמו קבעו את ימי החנוכה. וע"ז משיבה הגמ', דהוא הנס שמצאו את פך השמן והדליקו ממנו שמונה ימים. ואכתי טעמא בעי, מדוע באמת נחשב 20 נס פך השמן לנס העיקרי. והרי לכאורה נס הנצחון במלחמה הוא נס יותר גדול, כמש"נ מסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים, שהיו מתי מעט מול מחנה רב כחול אשר על שפת הים, והנצחון שלהם הוא נס נעלה מכל מושג.

3 וזה שאומרים בהודאה על הנסים, כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך. היונים לא ביקשו ללכות הגופים, אלא רק להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך. ומאחר שידעו כי כל עוד יש ליהודים את האור המאיר נשמותיהם לא יוכלו להגיע למטרתם, בקשו ראשית כל להחשיך עיניהם של ישראל, ליטול מהם את העינים העיקריים המאירים להם. וכאשר יחשיכו עיניהם ונשמותיהם יוכלו להשכיחם תורתך 10 ולהעבירם מחוקי רצונך. ולכן כשנכנסו יונים להיכל לא בקשו דבר רק לטמא כל השמנים המיועדים להעלות אור במנורה. כי ידעו שאור המנורה הוא מקור האור המאיר לכלל ישראל, ע"כ בקשו לבטלו מהם כדי להחשיך עיניהם. וזהו מאמר המדרש חושך זה גלות יון, כי כל מגמתם היתה להחשיך עיניהם של ישראל. ולעומת זה עיקר הנס היה באור המנורה, ששב האור להאיר עיניהם של ישראל. עצם מציאת הפך הטהור היתה למעלה מן השכל, וכ"ש הנס עצמו שהדליקו ממנו שמונה ימים. ובוהו היה הנצחון של 20 ישראל, שחזר האור להאיר לכלל ישראל.

ולשנה אחרת קבעום ועשאו ימים טובים. לשנה אחרת ולא באותה שנה, משום שאצל יהודים אין קובעים ימים טובים לזכרונות, שהרי אין שיעור לנסים שנעשו לישראל בכל הדורות. וכגון הנס הגדול בימי חזקיה מלך יהודה, שהיו ישראל כאבודים באין תקוה, ובלילה אחד הושיעם הקב"ה והשמיד את כל מחנהו העצום של סנחריב שמנה קפ"ה אלף

2 והנה הכתוב קורא לגלות יון חושך. בכל גלות היו קשיים מיוחדים וגזרות שוללו לגלות זו, וגלות יון התואר המיוחד שלה הוא חושך, שהחשיכו עיניהם של ישראל בגזרותיהם. כי המלחמה שלהם היתה בנקודה זו, להכניס חשכות ביהודים. ולכן גזרו כתבו שאין לכם חלק באלקי ישראל, כי מקור האור העיקרי של יהודי הוא ההרגשה שיש לו חלק באלקי ישראל. כל עוד יהודי מרגיש קרוב להשי"ת הוא יכול לשאת ולסבול את כל הצרות וכל הגלויות, 10 וכדכ' עמו אנכי בצרה אחלצהו ואכבדהו, שמרגיש כי השי"ת כביכול לצדו ומרגיש את כל העובר עליו, כמש"נ כי ידעתי את מכאוביו. וגלות יון היתה קשה מכל הגלויות בענין זה, שרצו לנתק את יהודי מחלקו באלקי ישראל, ולערער את כח העמידה של עם ישראל הנובע מהקשר לאלקי ישראל.

וכל גזירות היונים היו מכוונות לענין זה, לנתק את הקשר בין ישראל להשי"ת. ולכן גזרו על שבת מילה וחודש, שהם מאורי אור המאירים נשמת יהודי ומקיימים את הקשר בין ישראל להשי"ת. שבת היא 20 הברית והקשר בין ישראל להשי"ת. מילה נכרתו עליה י"ג בריתות. וכן ענין חודש הוא כמאמרם ישראל מונין ללבנה, שזה מורה על הקשר ביניהם להשי"ת כידוע. והיונים ברצונם להחשיך עיניהם של ישראל גזרו על עינים אלו. כי בחכמתם הטמאה, חכמת יונית הקשה מכל, ידעו שהדרך העיקרית להכריע ח"ו את עם ישראל היא לנתק את יהודי מהשי"ת. והשיא של גזירותיהם היה שיהודי יכתוב שאין לכם חלק באלקי ישראל, בזה החשיכו עיניהם של ישראל בשיא החושך.

4 ראשי גייסות. ולא קבעו יום טוב לזכר הנס, מפני שהיה נס חד פעמי שהארתו לשעתו, ואין קובעים יום טוב לשם זכרון גרידא, אלא כשיש הארה נצחית היורדת כל שנה בזמן הזה. לכן רק לשנה אחרת קבעום ימים טובים, כאשר ראו שהארת ימי חנוכה מתחדשת בכל שנה בזמן הזה. וכשהגיע שנה אחרת ראו שנס הנצחון במלחמה היה רק הארה זמנית לשעתו ואינו מתחדש בכל שנה ושנה, ואילו הנס של אור המנורה הוא נצחי ויורד מחדש בזמן הזה 10 להאיר נשמת יהודי. ע"כ קבעו את ימי החנוכה על נס פך השמן שהוא הנס העיקרי שהארתו לדורות. וזה עיצומו של חג, להאיר ליהודי שיש לכם חלק באלקי ישראל.

והטעם למה באמת נס המנורה הוא נצחי. כי נס חנוכה הוא הנס האחרון לפני גלותא בתראה, עליה נאמר על פני תהום זה גלות ממלכת הרשעה שאין להם חקר כמו התהום. הגלות האחרונה היא כהיום חשך שאין רואים לו גבול וקץ, אין גבול לגזירות שישראל סובלים בה, ואין קץ לאורך הגלות, שנעלם קיצה. ונס חנוכה נקבע כדי להאיר את חשכת הגלות הארוכה באור שמונת ימי חנוכה, האור המאיר נשמת יהודי ונותן לו כח לעבור את

5

כל אורך הגלות, את חושך הגלות ואת תהום הגלות. עדי רוח אלקים מרחפת על פני המים, שתופיע רוחו של משיח וישוב להאיר אור המנורה כימי עולם וכשנים קדמוניות. לכן נשאר לדורות חלק זה של הנס, כדי להאיר את החושך על פני תהום של הגלות הארוכה. וזו תשובת הגמ' על השאלה מאי חנוכה, שלא הנצחון הוא הנס העיקרי שלשמו נקבעו ימי חנוכה, אלא עיקר חנוכה הוא נס אור המנורה המאיר בכל שנה.

6

של אב ובנים הוא מציאות שאינה יכולה להתבטל. וגילוי זה נתגלה בחנוכה, שבין כך ובין כך נקראו בנים, ומאיר לישראל בכל הדורות עד ביאת המשיח. וכשם שגר חנוכה ניתן לכללות ישראל להאיר חשכת הכלל עד ביאת המשיח, כך מגיע אורו לכל יהודי להאיר חשכת הפרט. וכלשון שאמרו בגמ', מצות חנוכה נר איש וביתו, והמהדרין נר לכל אחד ואחד. יש חשכות של איש וביתו, שאדם עובר יסורים שונים הקשורים לבית ולמשפחה, לזה ניתנה מצות חנוכה נר איש וביתו להאיר את החשכות של הבית. והמהדרין נר לכל אחד ואחד, להאיר לכל יחיד באשר הוא. האור הבוקע מנר חנוכה מאיר לכללות ישראל, לכל משפחה ולכל יחיד בכל מצוקות הגוף והנפש ובכל היסורים והחשכות העוברים עליהם. ובלבד שלא יהיה עומד, דדא קשיא מכלא כאשר אינו מבין כלל מהותו ויעודו של נר חנוכה. אלא יקבל ויקח עמו את אור נר חנוכה להאיר לו כל מחשכים. כי זה יעודו של נר חנוכה שהוא המצוה האחרונה שתקנו חז"ל, להאיר לכלל ישראל, ולהאיר נר לכל אחד ואחד בכל חבילין דמעיקין העוברים עליו, להאיר כל המיצרים וכל הזמנים השפלים עד ביאת המשיח. וזהו שכתב הרמב"ם (בסוף הל' חנוכה), מצות נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאד, שלא מצינו לשון כזה באף מצוה. משום שבמצות חנוכה יש חביבות יתירה, שהקב"ה גילה והראה בה כי עמו אנכי בצרה בכל המצבים, להודיע שהשכינה שורה בישראל אפילו כאשר כלל ישראל והפרט מישראל מצויים בתכלית שפל המצב. ע"כ היא מצוה חביבה עד מאד, שיעודה להאיר לישראל בכל העינים ובכל המצבים הקשים של למטה מעשרה. אור חנוכה הוא בבחי' ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור, שזו התרופה לכל המצבים של חשכות שהחשיכו עיניהם של ישראל, ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור.

10

20

10

והנה התקופה היא בכללותה היתה תקופת חושך לישראל, כי אז פסקה הנבואה וניטל מישראל דבר ה' שהיה מדבר אליהם תמיד על ידי הנביא ומאיר להם, וזה שיא החשכות אצל יהודים. בתחלת בית שני עוד היו נביאים בישראל, ואח"כ כשפסקה הנבואה היה החושך כפול ומכופל בלי ניצוץ אור, וזה היה הנסיון העיקרי באותו דור. ואז הראה הקב"ה בנס המנורה שהאור שהאיר בנבואה ובמנורה הוא נצחי. וכן איתא בספח"ק שהאור גנוז בתורה. מפני שהאור המקיים את הקשר בין הקב"ה וישראל הוא נצחי ואין לו ביטול עולמית, והוא קיים תמיד בכל הדורות להאיר ליהודי כל מחשכים.

חז"ל תקנו את מצות חנוכה שיש בה כל הסגולות להאיר לישראל לכל אורך הגלות עדי יאיר אורו של משיח. מצות נר חנוכה מאירה לישראל בכל הדורות את הבהירות לדעת שהקב"ה נמצא עמם במצבים השפלים ביותר, דהלכה כרבי מאיר שבין כך ובין כך נקראו בנים. כי יש באהבה כמה מדרגות ובהינות שאין בהם נצחיות ושייך בהם ביטול האהבה, אבל אהבת הבנים היא נצחית, שהרי הקשר

חג האמונה והבטחון

8

והענין. דהנה שני הימים טובים חנוכה ופורים הם האחרונים מז' מצוות דרבנן, וכדאיתא שע"י חנוכה נשלם הכת"ר, שעולה כמנין תרי"ג מצוות דאורייתא וז' דרבנן. חז"ל תיקנו לישראל ימים טובים אלו אשר ילזו אותם לכל אורך הגלות. כי ראו איזו גלות ארוכה באה עליהם, וכמה סבל ויסורים הם עתידים לעבור בגלות הזאת, וכדי שיוכלו ישראל לשאת את מצוקת הגלות הארוכה והמרה, ולא יאבדו בה ח"ו, תקנו להם את חנוכה ופורים ששורשם אמונה ובטחון, שיאירו לישראל את אור האמונה והבטחון בכל המצבים הקשים וזמני חשכות העוברים על הפרט ועל הכלל. ובכח אמונה ובטחון יוכלו ישראל לשאת ולסבול את הכל.

10

היסוד של שני ימים טובים אלו הוא אמונה ובטחון ומכוחם היתה המשכת הנסים. בפורים נגזר להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים, והיה קיומו הגופני של עם ישראל בסכנת כליה ח"ו. ונס הישועה היה לאחר שכבר נכתב ונחתם דבר הגזירה בטבעת המלך, מלכו של עולם, אשר אין להשיב. במצב

7

שואלין ודורשין בהלכות החג. מאמר מרן אדמו"ר בב"א זי"ע, שואלין ודורשין מלשון שאלה ובקשה, בהלכות החג, אל תקרי הלכות אלא הליכות, היינו שמבקשים מהשי"ת שנוכה להכנס ולבוא אל פנימיות החג. וי"ל עוד, שואלין ודורשין מה עיצומו של חג וסגולתו המיוחדת. לכל יו"ט יש ענינים סגוליים המיוחדים אותו, אם זה אהבת ה', יראת ה', או שאר מדות, ומאיר את כל השנה במדתו המיוחדת. וזה ענין הלכות החג, כמה יבוא ויכנסו אל היו"ט ועם מה יצאו ממנו. וכדאיתא בתורת אבות עה"פ על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא, שקאי על עת יציאה מן הקדושה אחרי שבת ויו"ט, איך הוא יוצא מהחג ועם מה הוא יוצא. וכאשר ברור לאדם עיצומו של חג יודע עם מה עליו לצאת ממנו.

10